

वर्ष ५ अंक ३०

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति: २२ कात्तिक २०७६

अवधि: २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६

जिल्लाहरू: झापा, मोरङ, संखुवासभा, धनकुटा, सुनसरी, उदयपुर, सप्तरी, सिराहा, दोलखा, महोत्तरी, काभ्रेपलाञ्चोक, बारा, धादिङ, चितवन, कास्की, मुस्ताङ, पाल्पा, रुपन्देही, अर्घाखाँची, कपिलवस्तु, पश्चिम रुकुम, दाङ, बाँके, सुर्खेत, जुम्ला, कैलाली, डोटी, दार्चुला

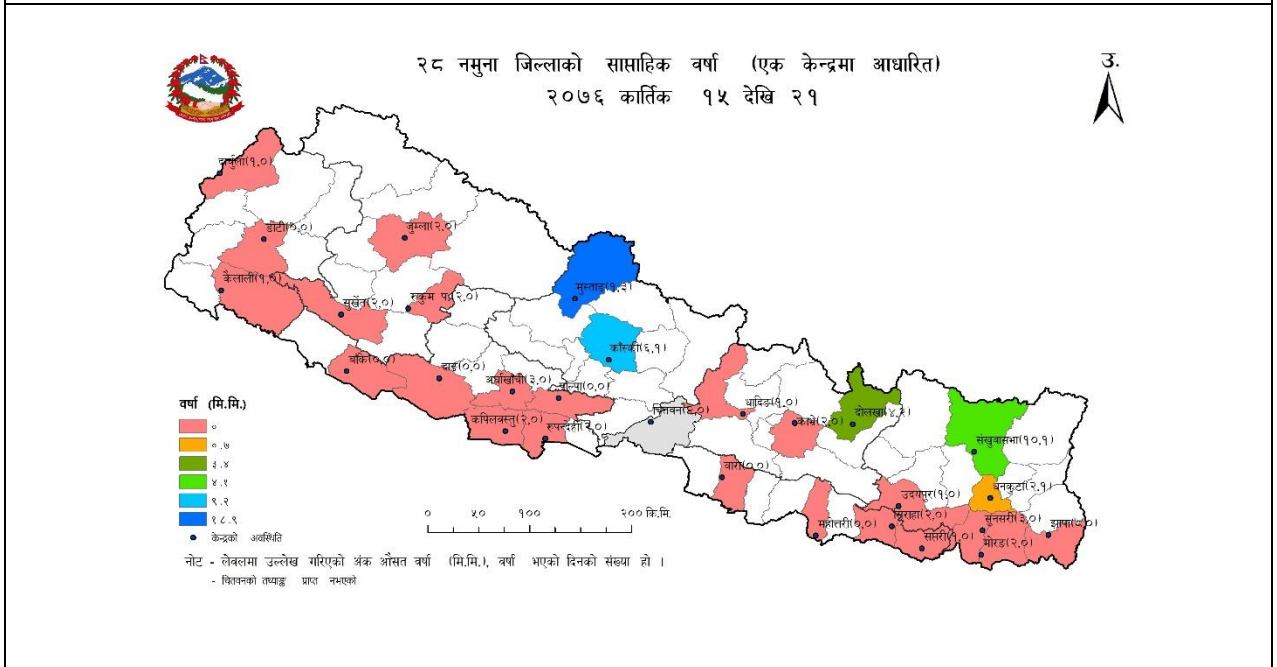
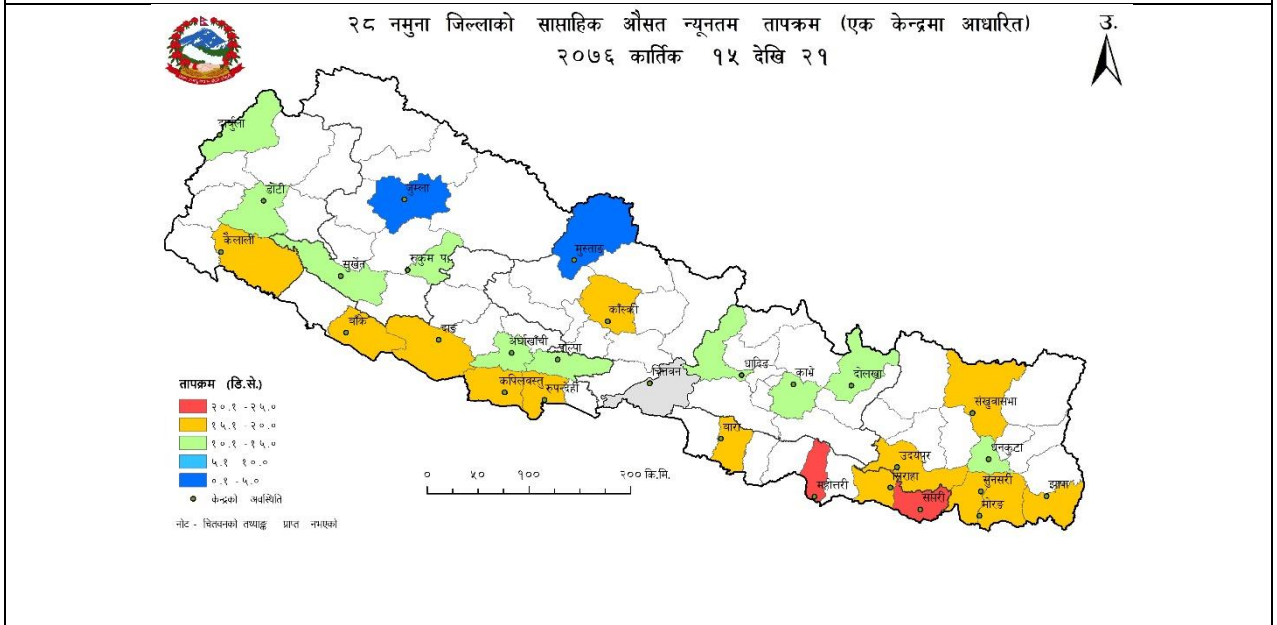
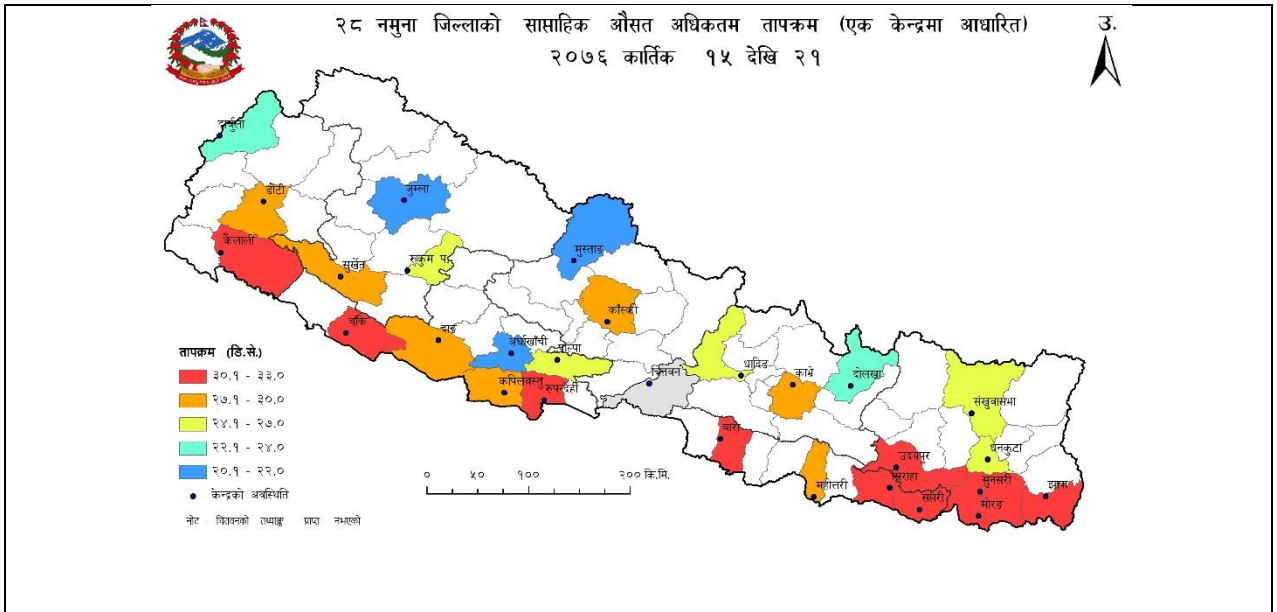
जारी गर्ने:

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय- जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली)
नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् -कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा
जल तथा मौसम विज्ञान विभाग - मौसम पूर्वानुमान महाशाखा/ कृषि-मौसम शाखा

सारांश:

- आगामी साता धेरै स्थानहरूमा न्यूनतम र अधिकतम तापक्रम हल्का घट्ने सम्भावना रहेको छ।
- साताभरि नै देशको धेरै भू-भागहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहि पश्चिमी तथा पूर्वका एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना छ भने पश्चिमी तथा पूर्वका उच्च हिमाली भेगका एक-दुई स्थानमा हल्का हिमपात हुने सम्भावना छ।
- साताभरि नै देशको धेरै भू-भागहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहि पश्चिमी तथा पूर्वका एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना भएता पनि पाकेको धानबालीलाई खासै असर नहुने भएकोले पाकिसकेको धान काट्ने, चुट्ने गर्नुहोस्।
- गहुँ लगाउने समय भएकोले तराई र भित्री मधेशका लागि सिफारिस गरिएका बाणगंगा, तिलोत्तमा, बिजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डाँफे जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउ ४.०-४.५ के.जी. प्रति कट्टा वा ५.०-६.० के.जी. प्रति रोपनीका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- बीउबाट सर्ने गहुँबालीका रोगहरू जस्तै- जरा कुहिने रोग, डडुवा, सिन्दूरे, कालोपोके आदिको प्रकोप कम गर्न ३ ग्राम वेभिष्टिन प्रति के.जी. बीउका दरले उपचार गरेर मात्र छर्नुहोस्।
- केराको घारीमा प्रशस्त कोथाहरू आउने भएकोले माउबोट सँग २ वटा कोथा मात्र रहने गरि बाँकी कोथाहरू फेदैदेखि उखेलनुहोस्।
- मौसम अनुकूल रहने हुनाले तराई र बेंसी क्षेत्रमा सिफारिस गरिएका कार्डिनल, कुफ्रि सिन्दूरी, डेजिरे, खुमल रातो-२, खुमल सेतो-१, खुमल उज्ज्वल, खुमल उपहार, एम.एस.-४२.३ मध्ये उपलब्ध जातहरूको गुणस्तरीय बीउ ५०-६५ के.जी. प्रति कट्टाको दरले रोप्नुहोस्। दानाको सबै आँखामा हरिया छोटा र मोटा टुसाहरू निस्किएका बीउ आलु रोप्नुहोस्।
- बेमौसमी प्याज उखेल्ने उपयुक्त समय भएकोले प्याजका बोटहरू उखेली एक-दुई दिन छायाँमा छोडी टुप्पा काटेर सफा गर्नुहोस्।
- पंडगास माछाले चिसो सहन नसक्ने हुँदा बिक्रीयोग्य साईजको माछालाई बिक्री गर्नुहोस्।
- धेरै सुख्खा अथवा सिंचाई उपलब्ध नभएको जग्गामा जै घाँससँग केराउको सट्टा भेच घाँसको बीउ एकनासले मिसाएर (जै बीउ ६०% र दलहन / भेच ४०%) लगाउनुहोस्।
- कृषि र पशु सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि पैसा नलाग्ने नार्कको फोन नम्बर-११३५ मा हरेक सोमबार दिँउसो २ देखि ४ बजे सम्म फोन गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कात्तिक २०७६, अवधि : २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कार्तिक २०७६, अवधि : २२ कार्तिक २०७६— २८ कार्तिक २०७६

मौसमी तथ्यांकहरु

१५ कात्तिक देखि २१ कात्तिक २०७६ सम्मको मौसमी तथ्याङ्क

जिल्ला	मौसमी केन्द्रको उचाई (मिटर)	कुल वर्षा (मि.मी.)	मौसमी विवरण				हावाको गति (मि/से) को दायरा	हावाको प्रचलित दिशा	कैफियत
			तापक्रम (°सेल्सियस) को दायरा		सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा				
			अधिकतम	न्यूनतम	अधिकतम	न्यूनतम			
झापा	१४३	०.०	३०.५-३४.०	१६.५-१८.५	६७-८६	५२-८६	-	-	
मोरङ	७२	०.०	३०.५-३२.८	१६.४-१९.२	७२-९६	५०-६०	०.०-३.०	पश्चिम	
धनकुटा	१६८०	०.७	२४.६-२६	१३.०-१५.०	७२-९०	५१-६५	०.०-१.०	पश्चिम	
संखुवासभा	११७०	४.१	२४.०-२५.५	१३.९-१६.७	८३-९३	७२-८७	-	-	
सुनसरी	२००	०.०	२९.८-३२.२	१६.५-१७.८	७८-९३	७४-९२	-	-	
उदयपुर	११७५	०.०	२९.०-३१.१	१७.०-१९.२	८२-८७	७७-८४	-	-	
सप्तरी	९१	०.०	२९.५-३३.२	१९.०-२१.०	७७-८७	७५-८२	-	-	
सिराहा	१३८	०.०	३१.०-३३.०	८.५-१९.०	८३-९१	७२-८२	-	-	
दोलखा	१७५५	३.४	२२.०-२४.५	९.५-११.०	७६-९३	४८-९१	-	-	
महोत्तरी	१७२	०.०	२८.५-३०.०	१८.८-२२.५	८७-९६	८२-९२	-	-	
काभ्रेपलाञ्चोक	८६५	०.०	२६.५-२९.०	१२.५-१४.५	८६-९८	८४-८८	-	-	
बारा	१३०	०.०	३०.२-३१.३	१६.०-१७.६	८३-९०	५१-६६	०.०-२.५	पुर्व	
धादिङ	१०८५	०.०	२४.५-२७.५	१४.४-१५.०	७४-८१	६१-७६	-	-	
चितवन	२५६	-	-	-	-	-	-	-	
कास्की	८२७	९.२	२५.९-२८.३	१३.८-१६.७	९२-९८	४७-६५	०.५-२.५	पुर्व	
मुस्ताङ	२५६६	१८.९	११.०-१६.०	२.०-५.५	८५-१००	५७-९४	-	-	
पाल्पा	१०६७	०.०	२३.५-२७.०	१०.३-१२.८	८५-९७	८३-८९	-	-	
रुपन्देही	१०९	०.०	२८.०-३१.२	१६.७-२०.३	८०-१००	४६-७०	०.०-३.०	पश्चिम	
अर्घाखाँची	१७६०	०.०	१८.७-२२.०	११.०-१३.८	८४-१००	७६-८८	-	-	
कपिलवस्तु	९४	०.०	२१.३-२४.४	१५.४-१९.४	८९-९३	७८-८८	-	-	
पश्चिम रुकुम	९१०	०.०	२४.५-२६.०	११.४-१४.०	८६-१००	७६-८८	-	-	
दाङ	६३४	०.०	२६.४-२९.२	१३.९-१६.२	८६-९४	४८-६४	०.०-१.५	दक्षिण	
बाँके	१६५	०.०	२९.२-३२.३	१५.०-२०.५	९२-१००	५१-७८	०.०-३.०	पुर्व	
सुर्खेत	७२०	०.०	२७.६-२९.३	१२.९-१६.१	८१-९६	५५-६२	१.०-३.०	पश्चिम	
जुम्ला	२३००	०.०	२०.१-२१.६	०.५-५.९	५७-७२	१८-३८	०.०-५.०	पश्चिम	
कैलाली	१८७	०.०	२८.२-३१.५	१५.२-१९.२	८९-९३	५५-६४	०.०-२.५	पुर्व	
डोटी	६५२	०.०	२८.८-३०.९	११.५-१६.२	८४-९०	४१-६२	०.०-१.५	दक्षिण	
दार्चुला	१०९७	०.०	२०.२-२५.५	११.०-१४.४	९२-९५	५६-८१	-	-	

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कात्तिक २०७६, अवधि : २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६

आगामी साता (२२ कात्तिक देखि २८ कात्तिक २०७६ सम्म) को मौसमी परिदृष्य

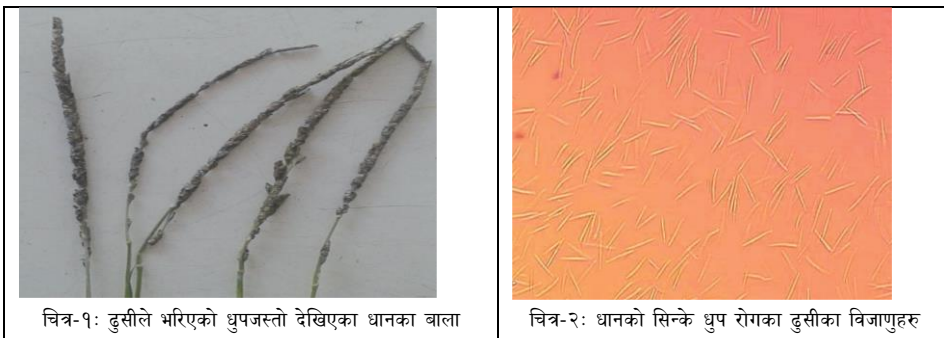
जिल्लाहरु	वर्षा	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था (घाम, आंशिक, पूर्ण)	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (महत्वपूर्ण मौसम प्रणाली)
झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सामान्यतया सफा देखि आंशिक बदली		साताको मध्य तथा अन्त्यतिर आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
बारा, चितवन, रुपन्देही, कपिलवस्तु		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
बाँके, कैलाली		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताको शुरु र मध्यतिर आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
धनकुटा, उदयपुर		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
दोलखा, काभ्रेपलाञ्चोक, धादिङ		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सामान्यतया सफा		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
कास्की, पाल्पा, पश्चिम रुकुम, अर्घाखाँची		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सामान्यतया सफा		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
दाङ, सुर्खेत, डोटी		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	सामान्यतया सफा		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
संखुवासभा		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक देखि सामान्य बदली		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
मुस्ताङ		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।
जुम्ला, दार्चुला		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	आंशिक बदली		साताभरि नै आंशिक देखि सामान्य बदली रहनेछ।

नोट: साताको शुरु भन्नाले शुक्रबार र शनिबार; साताको मध्य भन्नाले आइतबार, सोमबार र मंगलबार तथा साताको अन्त्य भन्नाले बुधबार र बिहिवारलाई जनाउँछ।

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- साताभरि नै देशको धेरै भू-भागहरूमा आंशिक देखि सामान्य बदली रहि पश्चिमी तथा पूर्वका एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षाको सम्भावना भएता पनि पाकेको धानबालीलाई खासै असर नहुने भएकोले पाकिसकेको धान काट्ने, चुट्ने गर्नुहोस्।
- धानबालीमा व्यापक रूपमा लागेको बाला काट्ने फौजी कीराको तत्काल व्यवस्थापनको लागि अनुकूलता अनुसार निम्न बिधिहरू अवलम्बन गर्नुहोस्:
  - ✚ पाकिसकेको धानबाली लाई काटी खेतमा नराखी सिधै खल्यानमा सुकाउने र थन्क्याउने।
  - ✚ खेतको आली तथा वरिपरि ५% मालाथियन धुलो छर्ने।
  - ✚ प्रकोप ज्यादा भएमा स्पाइनोस्याड (Spinosad 45% SC) ०.३ एम.एल. वा इमामेक्टिन बेन्जोएट (Emamectin benzoate 5% SG) ०.३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बिरुवा राम्रोसँग भिजेगरि छर्ने।
- विगत केही वर्षदेखि बीउको माध्यमबाट सरेने धानको सिन्के धुप (Udbatta) रोगको प्रकोप बढ्दै गईरहेकोले चित्र-१ मा जस्तै धानका रोगी बालाहरू देखिएका धानखेतबाट बीउ छनौट नगर्नुहोस्।

चित्र-१: दुसीले भरिएको धुपजस्तो देखिएका धानका बाला

चित्र-२: धानको सिन्के धुप रोगका दुसीका विजाणुहरू

- तराई तथा भित्री मधेसमा हिउँदे मकैको उन्नत जातहरू: पोषिलो मकै-२, रामपुर कम्पोजिट, रामपुर हाइब्रिड-२, रामपुर हाइब्रिड-८, रामपुर हाइब्रिड-१० र छिटो पाक्ने जातहरू: अरुण-१, अरुण -२, अरुण -३, अरुण-४, र अरुण -६ आदिको गुणस्तरीय बीउको समयमा नै व्यवस्था गरि लगाउनुहोस्।
- हिउँदे मकै लगाउने जग्गा तयारी गर्दा कम्पोस्ट मल ३००-५०० के.जी. प्रति कट्टा वा ५००-७५० के.जी. प्रति रोपनीका दरले खेतमा राम्ररी छरी माटोमा मिलाउने र बीउ छर्नुभन्दा अगाडी जग्गाको अन्तिम तयारी गर्ने बेलामा डी.ए.पी. ४.३; युरिया २.०, पोटास २.५ के.जी. प्रति कट्टा वा डी.ए.पी. ६.५, युरिया ३.०, पोटास ३.७ के.जी. प्रति रोपनीका दरले खेतमा राम्ररी छरेर माटोमा मिलाउनुहोस्। हाइब्रिड जातका लागि युरिया ४.१ के.जी. प्रति कट्टा वा ६.२ के.जी. प्रति रोपनीका दरले खेतमा राम्ररी छरी माटोमा मिलाउनुहोस्।
- हिउँदे मकैबालीमा अमेरिकी फौजी कीरा (Spodoptera frugiperda) बाट हुने क्षती कम गर्न गहिरो गरेर जमीन खनजोत गर्ने, खोस्टाले राम्रोसँग घोगा छोपिने जातहरू लगाउने, समयमै रोप्ने, निश्चित ठाउँमा सबैले एकै समय वा एक हप्ताभित्र नै मकै रोप्ने, मकैमा अन्तर बालीको रूपमा कोसेबाली लगाउनुहोस्। साथै यस कीराले डेस्मोडियम घाँस मन नपराउने हुनाले मकैको बिच-बिचमा यो घाँस र छेउछेउमा यस कीरालाई मनपर्ने नेपियर घाँस लगाएर कीरालाई आकर्षित गरि मार्ने, सिफारिस मात्रामा मल प्रयोग गरि बिरुवालाई स्वस्थ बनाउने जस्ता उपायहरू अपनाउनुका साथै मकैको दुई पाते अवस्थाबाट नै यस कीराको नियमित अनुगमन गर्नुहोस्।

मकैबालीमा अमेरिकी फौजी कीरा (*Spodoptera frugiperda*) को व्यवस्थापनका उपायहरू:

- ✚ इमिडाक्लोप्रिड ४८ प्रतिशत एफ एस (Imidacloprid 48 % FS) नामक बिषादी ४ एम.एल. प्रति किलोग्राम बीउमा मिसाएर बीउ उपचार गरेर रोप्ने।
- ✚ मकैको पातमा सेता लाम्चा झिल्ली सहितका प्वाल (Papery window) अवस्थाको क्षतिको लक्षण देखा परेमा नीमजन्य बिषादी एजाडिराक्टिन १५०० पिपिएम (Azadirachtin 1500 ppm) को ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने।
- ✚ मकैको पातमा प्वाल पारेको तथा गुभोमा क्षतिको लक्षण देखा परेमा इमामेक्टिन बेन्जोयट ५ प्रतिशत एस. जी. (Emamectin benzoate ५% SG) ०.४ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने, अथवा क्लोरएन्ट्रानिलिप्रोल १८.५ प्रतिशत एस सी (Chlorantraniliprole १८.५% SC) ०.४ एम. एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने, अथवा स्पाइनेटोराम (Spinetoram ११.७% SC) ०.५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने। बिषादी छर्दा एक रोपनीमा लगाइएको मकैलाई २५ लिटर बिषादी हालेको तयारी झोल प्रयोग गर्ने।
- ✚ एउटै बिषादी निरन्तर प्रयोग नगरी आलोपालो गरी प्रयोग गर्ने तथा घोगा लागि सकेपछि बिषादी प्रयोग नगर्ने।

	
साना आकारका लाभले गरेको क्षतिको लक्षण	मध्यम आकारका लाभले गरेको क्षतिको लक्षण
	
गुभोमा लाभले गरेको क्षतिको लक्षण	कीराको फुल अवस्था
	
कीराको लाभ अवस्था (क्षति गर्ने अवस्था)	कीराको प्यूपा अवस्था (सुशुप्त अवस्था)
	
वयस्क भाले पुतली	वयस्क पोथी पुतली

- गहुँ लगाउने समय भएकोले तराई र भित्री मधेशका लागि सिफारिस गरिएका बाणगंगा, तिलोत्तमा, विजय, आदित्य, गौतम; मध्य पहाडका लागि मुनाल, च्याखुरा, धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, स्वर्गद्वारी, डॉफे र उच्च पहाडका लागि धौलागिरि, गौरा, डब्लु. के. १२०४, पासाङ्ग ल्हामु जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउ ४.०-४.५ के.जी. प्रति कट्टा वा ५.०-६.० के.जी. प्रति रोपनीका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कात्तिक २०७६, अवधि : २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६

- तिलोत्तमा जातको गहुँ तराई र भित्री मधेश तथा डाँफे, मुनाल र च्याखुरा मध्य पहाडको सिंचित र असिंचित दुबै क्षेत्रमा लगाउनुहोस्।
- मध्य तथा सुदूर पश्चिम तराईका लागि सिफारिस गरिएको ड्युरम गहुँ (Durum wheat) का जातहरू- खजुरा ड्युरम-१ र खजुरा ड्युरम-२ वारे विस्तृत जानकारी एवं बीउको लागि क्षेत्रिय कृषि अनुसन्धान केन्द्र, खजुरा, बाँकेमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- बीउबाट सर्ने गहुँबालीका रोगहरू जस्तै- जरा कुहिने रोग, डढुवा, सिन्दूरे, कालोपोके आदिको प्रकोप कम गर्न ३ ग्राम वेभिष्टिन प्रति के.जी. बीउका दरले उपचार गरेर मात्र छर्नुहोस्।
- गहुँ बालीमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट/गोठेमल २५० के.जी.; डि.ए.पि. ३.६२ के.जी. र पोटास २.७८ के.जी. प्रति कट्टा वा कम्पोष्ट/गोठेमल ३५० के.जी.; डि.ए.पि. ५.४४ के.जी. र पोटास ४.१७ के.जी. प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। बोरोनको मात्रा कम भएका नेपालका पूर्वी तराईका भू-भागहरूमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा ४५० ग्राम बोरेक्स (Borax) प्रति कट्टा वा ६८० ग्राम प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- मुसुरो लगाउने समय भएकोले मध्य पहाडको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू महेश्वर भारती, शिशिर, शिखर, सिमल, सिम्रिक, सिन्दुर तथा तराईको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू खजुरा मुसुरो-३, खजुरा मुसुरो-२, खजुरा मुसुरो-१, शितल र सिन्दुर मध्ये उपलब्ध जातको बीउ १.५-२.० के.जी. प्रति रोपनी वा १.०-१.५ के.जी. प्रति कट्टाका दरले व्यवस्था गरि प्रयास चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- मुसुरो लगाउनु भन्दा अगाडी बीउलाई १२ घण्टा सम्म पानीमा भिजाई त्यसपछि २ घण्टा सम्म ओभाउन दिई ४० ग्राम प्रति रोपनी वा २६ ग्राम प्रति कट्टाका दरले १ लिटर पानीमा १०० ग्राम चिनी घुलाएर बनाएको घोलमा राइजोबियमले उपचार गरि लगाउनुहोस्।
- तोरी लगाउने समय भएकोले मध्य पहाडको लागि सिफारिस गरिएका जात लुम्ले तोरी-२ र प्रगति तथा तराईको लागि सिफारिस गरिएका जातहरू मोरंग तोरी-२, प्रिति, उन्नति, प्रगति र विकास मध्ये उपलब्ध जातको बीउ ३७०-४५० ग्राम प्रति रोपनी वा २५०-३०० ग्राम प्रति कट्टाका दरले व्यवस्था गरि पर्याप्त चिस्यान भएको जग्गामा लगाउनुहोस्।
- तोरीबालीमा जमिनको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट/गोठेमल ३५० के.जी.; डि.ए.पि. २.९ के.जी.; युरिया १.८ के.जी.; पोटास १.१ के.जी. र जिङ्क सल्फेट ६७० ग्राम प्रति कट्टा वा कम्पोष्ट/गोठेमल ५०० के.जी.; डि.ए.पि. ४.३५ के.जी.; युरिया २.६५ के.जी.; पोटास १.६७ के.जी. र जिङ्क सल्फेट १ के.जी. प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- तोरी, सस्यु तथा रायोबालीमा लाग्ने अल्टरनेरिया डढुवा रोगको प्रकोप कम गर्न कार्बेन्डाजिमयुक्त विषादी-वेभिष्टिन तीन ग्राम प्रति के.जी. बीउका दरले उपचार गरि बीउ छर्नुहोस्।

फलफूल बालीहरू

- चिस्यान कायम राख्न केरा खेती गर्ने कृषकहरूले केराको घरी वरिपरि पात पतिङ्गर, केराको सुकेका पात आदिले छापो दिनुहोस्।
- केराको घारीमा प्रशस्त कोथाहरू आउने भएकोले माउबोट सँग २ वटा कोथा मात्र रहने गरि बाँकी कोथाहरू फेदैदेखि उखेलनुहोस्।
- स्याउ टिपिसकेपछि पनि बोटमा कत्ले कीराको प्रकोप रहिरहने हुँदा यसको व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल (सर्वो) १० देखि १५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई कीरा लागेको स्थानमा भिज्ने गरी सात-सात दिनको अन्तरालमा तीनपटक छर्कनुहोस्।
- नेक्ट्रिया ट्विग ब्लाइट (Nectria twig blight) को नियमित संक्रमण भएका स्याउको बगैँचामा यसको व्यवस्थापनको लागि शुरुको अवस्थाको संक्रमित हाँगाहरू काटेर जलाउनुहोस् र कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम प्रति लिटरका दरले वा १% बोर्डो मिश्रण बनाई पुरै बोटका पातहरू भिज्नेगरि छर्कनुहोस्।

आँप तथा मेवामा लाग्ने मिलीवगको व्यवस्थापन:

- बोटमा मिली बगको नियमित अवलोकन गर्नुहोस्। यसको समस्या समाधानको लागि बगैँचाको सरसफाईमा ध्यान दिनुको साथै सर्वो तेल १०-१५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा घोली बोटको फेद भिज्नेगरि छर्कनुहोस्।
- बोटको १ फिट माथि चारैतिर ४०० गेजको २५ से.मी. चौडा बाक्लो सेतो प्लाष्टिक बोटको फेदमा बाँधनाले कीराहरू उक्लेर जान सक्दैनन्।

- धूलो विषादी मालाथियन २० ग्राम प्रति बोट वरिपरि माटोमा मिसाउनाले मिलीवगको वच्चा (nymph) मर्दछन् अथवा २% को साइपरमेथ्रिनको झोल प्रयोग गरि वच्चा मार्न सकिन्छ अथवा १ के.जी. कार्बोफ्युरान प्रति हेक्टरका दरले जग्गामा प्रयोग गर्नुहोस्।

तरकारी बालीहरू

- मध्यपहाडको बारी जग्गामा भदौको तेश्रो हप्तामा लगाएको आलुमा गोडमेल र बीउ आलुमा हाल्मपुलिङ्ग गर्नुहोस्।
- मौसम अनुकूल रहने हुनाले तराई र बैसी क्षेत्रमा सिफारिस गरिएका कार्डिनल, कुफ्रि सिन्दूरी, डेजिरे, खुमल रातो-२, खुमल सेतो-१, खुमल उज्ज्वल, खुमल उपहार, एम.एस.-४२.३ मध्ये उपलब्ध जातहरूको गुणस्तरीय बीउ ५०-६५ के.जी. प्रति कट्टाको दरले रोप्नुहोस्। दानाको सबै आँखामा हरिया छोटा र मोटा टुसाहरू निस्किएका बीउ आलु रोप्नुहोस्। साथै जग्गा तयारीको बेलामा डि.ए.पि. ७.३ के.जी; युरिया ४.७ के.जी.; म्युरेट अफ पोटास ३.३ के.जी. र कम्पोष्ट वा गोठमल १००० के.जी. प्रति कट्टाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्।
- आलुवालीलाई खुम्चेकीराबाट जोगाउन जग्गा तयारीको बेला राम्ररी पाकेको बुर्बुराउँदो गोबरमल वा कम्पोस्ट मल प्रयोग गर्नुहोस्।

- काउली, ब्रोकाउली र बन्दा जस्ता तरकारीबालीका नर्सरी राख्नुहोस्। ब्याड राख्ने जग्गाको माटोको उपचार गर्नको लागि बेभिष्टीन ६ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बीउ राख्नु ३-४ दिन अगाडी राम्ररी छर्कनुहोस्। नर्सरी राख्दा १ विन्ता (१५-२० से.मी.) अग्लो ब्याड बनाई ४ अँगुलको फरकमा लाइन कोरेर पातलो गरी बीउ राखि हल्का माटोले पुरि प्लाष्टिकको छापो राख्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा बकुल्ला सिमी लगाउन शुरु गर्नुहोस्।
- लसुनको पोटिलो बीउ रोप्नुहोस्।
- प्याजको सेट उत्पादनको लागि नर्सरीमा नासिक ५३ वा नासिक रेड जातका बीउ ४५-५० ग्राम प्रति वर्ग मिटरको दरले छरेर फुक्का माटोले हल्का पुर्नुहोस्।
- बेमौसमी प्याज उखेल्ने उपयुक्त समय भएकोले प्याजका बोटहरु उखेली एक-दुई दिन छायाँमा छोडी टुप्पा काटेर सफा गर्नुहोस्।

अन्य

- घरभित्र मौरीको संख्या पहिले भन्दा धेरै छ भने आधार चाका सहितको फ्रेमहरु थप्दै जानुहोस्। मौरी घरमा रानी मौरी पुरानो भएको छ भने रानी फेरनुहोस्।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरु हानिकारक हुँदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगर्नुहोस्। मित्रजीव कीराहरु जस्तै: माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (प्रेडङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरुको संरक्षण र सम्बर्धन गर्नुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा

- चिसो बढेसँगै पशुवस्तुहरुमा रुघाखोकी लाग्ने, ज्वरो आउने, श्वासप्रश्वास सम्बन्धि रोग लाग्ने संभावना भएकोले हावा आवत जावत हुनेगरि पशुवस्तुको खोर-गोठको झ्यालहरुमा जुटको बोराहरु टाँगेर न्यानो बनाउनुहोस्। साथै भर्खर जन्मेका र साना बाच्छा-बाच्छी/पाठा-पाठीमा निमोनिया र छेर्ने समस्याका साथै कक्सिडियोसिसको समस्या देखिने हुँदा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- पहिलोपटक खोप लगाउन उमेर पुगेका र पुनः खोप लगाउने समय भएका गाई, भैंसी, बाख्रा र भेडाहरुमा खोरेत विरुद्धको खोप लगाउनुहोस्।
- बाख्रामा मोओला भाइरस देखिएमा ५% पोभीडन आयोडिन वा १% कपर सल्फेट वा २% बोरिक एसिडको झोल वा १% पोटसको घोलले पन्जा प्रयोग गरि बाख्राको मुख सफा गर्नुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- ब्रोईलर कुखुरामा पहिलोपटक रानीखेत विरुद्ध एफ. स्ट्रन खोप ५-७ दिनको उमेरमा पानीमा वा एक थोपा आखाँमा दिनुहोस् र दास्रोपटक एज्फ १ लासोटा ८-१० दिनको उमेरमा पानीमा मिसाई दिनुहोस्।
- कुखुरामा सि.आर.डी. र एसइटिस देखिन सक्ने भएकोले खोरमा आवश्यक तापक्रम साथै भेन्टिलेसनको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।

- ब्रोइलर कुखुराहरुलाई उमेर अनुसार फरक किसिमको तापक्रम आवश्यक हुन्छ। सुरुको अवस्थामा १५ डिग्री फरेनहाइट तापक्रम आवश्यक पर्छ र क्रमशः प्रत्येक हप्ता ५ डिग्री फरेनहाइट तापक्रमको दरले ७५ डिग्री फरेनहाइट तापक्रम नपुग्दा सम्म घटाउँदै लैजानुहोस्।

मत्स्यपालन

- माछाको शरीरमा स-साना राता धब्बाहरु बढ्दै गई गहिरो घाउ हुने इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमित माछापोखरीमा सिफालेक्सिन (Cephalexin) ८० एम.जी. प्रति के.जी. माछालाई १५ दिन सम्म दानामा मिसाई खुवाउनुहोस् साथै कोर्सोलिन टि.एच. (Kohrsolin TH) ९०० एम.एल. प्रति हेक्टरका दरले पोखरीको पानीमा मिसाउनुहोस्।

नोट: संक्रमित माछा भएको पोखरीको पानीको गुणस्तर बिग्रने हुँदा उपचार पछि ४०-५० प्रतिशत पानी निकासी गरि ताजा र सफा पानी लगाउनुहोस्।

- पंडगास माछाले चिसो मौसम सहन नसक्ने हुँदा बिक्रीयोग्य साईजको माछालाई बिक्री गर्नुहोस्।
- माछापोखरीमा एमोनियाको मात्रा बढी भएमा पोखरीमा माछाको घनत्व कम गर्ने, दानाको मात्रा घटाउने, पानीको गहिराई बढाउने, एरेटरको संख्या बढाउने गर्नुहोस्। मरेका माछालाई तत्काल हटाउनुहोस्।
- ठूला भुरा/फिगरलिंग र खानेमाछा उत्पादनको लागि सन्तुलित र २५ प्रतिशत प्रोटीन भएको दाना शारीरिक तौलको ३-५ प्रतिशतका दरले दैनिक दिनुहोस्।
- माछालाई तनाव (Stress) रहित राख्न समय-समयमा पानी फेर्नुहोस् साथै पोखरीमा अक्सिजनको पर्याप्त मात्रा कायम राख्न ०.७५ के.भि.ए. क्षमताको ३-५ पेडल हिल प्रति हेक्टर जलाशयमा बिहान ४-६ बजेसम्म वायुयन्त्र (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्।
- कात्तिकको अन्तिमदेखि रेन्बो ट्राउट माछाको प्रजनन हुने भएकोले १-१.५ महिना अगाडी देखि माउ छनौट गरि ३०-३५% प्रोटीनयुक्त सन्तुलित दाना दिनुहोस्।

घाँसेबाली

- धेरै सुख्खा अथवा सिंचाई उपलब्ध नभएको जग्गामा जै घाँससँग केराउको सट्टा भेच घाँसको बीउ एकनासले मिसाएर (जै बीउ ६०% र दलहन / भेच ४०%) लगाउनुहोस्।
- हरेक ३०-३५ दिनमा जै/वर्सिम घाँसमा २.१ के.जी. प्रति कठ्ठाका दरले सिंचाई गरि युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्। साथै प्रत्येक कटाई पश्चात पुनः युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्।
- आगामी हप्ता तराई तथा मध्य पहाडमा पानी पर्ने संभावना न्यून भएकोले माटोमा चिस्यानको अवस्था हेरि बीउ छर्नु २-३ दिन अगाडी माटो भिज्नेगरि सिंचाई गरेपश्चात उपयुक्त हिउदे घाँसको बीउ छर्नुहोस्।
- उच्च पहाडी र हिमाली भेगमा क्लोभर, राईग्रास, कोते तथा मध्यपहाड र तराईमा हिउँदे घाँसहरु- बर्सिम, जै, भेच, केराउ, टियोसेन्टी (मकै चरी), बाजरा आदि लगाउनुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कात्तिक २०७६, अवधि : २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६

- हिउँदै घाँसको लागि जग्गाको अन्तिम तयारीको बेलामा राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट मल २०० के.जी., डी.ए.पी. ३.६ के.जी., युरिया २.१ के.जी., म्युरेट अफ पोटास १.३ के.जी. प्रति कट्टाका दरले माटोमा मिलाउनुहोस्।
- अमृतधारा, नेत्र, कामधेनु, गणेश, पार्वती आदि जातका जै घाँसको बीउ ४ के.जी. प्रति कट्टाको दरले छर्नुहोस्। उत्पादन तथा गुणस्तरमा वृद्धि गर्न जै घाँससँग केराउ अथवा भेच ०.५-१ के.जी. प्रति कट्टाको दरले मिसाएर छर्नुहोस्।
- राइजोबियमले उपचार गरिएको बर्सिम घाँसको बीउ प्रति कट्टा १ के.जी. को दरले छर्नुहोस्।
- हिउँद महिनामा विभिन्न डालेघाँसहरू जस्तै कोइरालो, कुटमिरो, खन्यु, गिठी, चिउरी, चुलेत्रो, जिडट, निमारो, पाखुरी, बडहर, भिमल आदि खुवाउनुहोस्। पात झर्ने समयमा काटिने डालेघाँसहरूमा झुसिलकीरा लगायत अन्य विषालु कीराहरू हुनसक्ने भएकोले खुवाउनु अघि राम्ररी हेर्नुहोस्। डाले घाँस काट्न सकिने समयबारे अनुसूची-१ मा विस्तृतमा दिईएको छ।

अनुसूची-१: हिउँद महिनामा काट्न सकिने डाले घाँसहरू

कुटिमरो- कात्तिक देखि फागुन सम्म
भिमल- कात्तिक देखि फागुन सम्म
गिठी- मंसिर देखि फागुन सम्म
कोइरालो- मंसिर देखि चैत्र सम्म
खन्यु- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
चिउरी- कात्तिक देखि चैत्र सम्म

चुलेत्रो- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
निमारो- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
पाखुरी- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
कान्त्रो- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
बडहर- कात्तिक देखि चैत्र सम्म
जिडट- कात्तिक देखि वैशाख सम्म

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	घनश्याम मल्ल	कृषि वातावरण	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	ghanashyam_99@hotmail.com	९८५११३३६१२
२	सञ्जय विष्ट	कीट विज्ञान	कीट विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	sanjayabista@gmail.com	९८५११९१३९०
३	दयामणी देवी गौतम	बाली विज्ञान	बाली विज्ञान महाशाखा, खुमलटार,	dayamani.gautam@gmail.com	९८४१३२२८१३
४	मनोज कुमार ठाकुर	कृषि सञ्चार	सञ्चार, प्रकाशन तथा अभिलेख महाशाखा, खुमलटार	thakur27819@gmail.com	९८५१२१६२९६
५	सालिकराम गुप्ता	बाली प्रजनन	कृषि वनस्पति महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	gupta.salikram3@gmail.com	९८४१५८२५७४
६	डा. कालिकाप्रसाद उपाध्याय	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार	kalikaupadhyay@yahoo.com	९८६०७९९७५३
७	विष्णु प्रसाद पौडेल	माटो विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	bishnu.env@gmail.com	९८४२६९१७२३
८	डा. अर्चना श्रेष्ठ	मौसम विज्ञान	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नक्साल	shresthamet@gmail.com	९८४१२९९०९४
९	नविन गोपाल प्रधान	वागवानी	वागवानी अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	subedigiridharinarc@gmail.com	९८५८३२०५४७
१०	डा. अमित प्रसाद तिमिल्सिना	बाली विज्ञान	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	timilsinaamit87@gmail.com	९८५५०४७७३३
११	भोजन ढकाल	पशु विज्ञान	राष्ट्रिय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार	nickbhojan@gmail.com	९८४५३६८५१४
१२	नविन रावल	माटो विज्ञान	माटो विज्ञान महाशाखा, खुमलटार, ललितपुर	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२१
१३	डा. रुपा वास्तोला	पशु आहारा	पशु आहारा महाशाखा, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१४	समि कुँवर	कृषि मौसम	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय	samikunwar@gmail.com	९८५११९१७७१
१५	रामेश्वर रिमाल	कृषि मौसम	कृषि वातावरण अनुसन्धान महाशाखा, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४४१३०
१६	वरुण पौडेल	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि. अ. वि.	info@mfd.gov.np	०१-४११३१९१
१७	चेतना मानन्धर	बाली रोग	बाली रोग विज्ञान महाशाखा, खुमलटार	chetana.manandhar@gmail.com	९८४१६२४१८१
१८	प्रकाश कुँवर	मत्स्य विज्ञान	मत्स्य अनुसन्धान महाशाखा, गोदावरी	prakash.kunwor66@gmail.com	९८४१५८०२३५

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष ०५, अंक ३०, २२ कात्तिक २०७६, अवधि : २२ कात्तिक २०७६— २८ कात्तिक २०७६